

TƯ TƯỞNG GIÁO DỤC CỦA NGUYỄN AN NINH

ĐÀO THỊ BÍCH TUYỀN(*)

PHAN VĂN DÂN(**)

TÓM TẮT: Nguyễn An Ninh (1900 – 1943) là một ngôi sao sáng trên bầu trời tư tưởng Việt Nam giai đoạn cuối thế kỷ XIX đầu thế kỷ XX, trong cuộc đời hoạt động của mình, ông đã để lại cho kho tàng tư tưởng dân tộc nhiều quan điểm có giá trị. Một trong những tư tưởng ấy chính là tư tưởng giáo dục. Tư tưởng ấy ra đời từ yêu cầu của lịch sử xã hội Việt Nam và thế giới những năm cuối thế kỷ XIX đầu thế kỷ XX và là sự kết hợp giữa truyền thống văn hóa dân tộc với những tư tưởng tân thư của thế giới. Tư tưởng của Nguyễn An Ninh nói chung và tư tưởng giáo dục của ông nói riêng là dấu gạch nối, là bước chuyển quan trọng trong khuynh hướng vô sản của Việt Nam giai đoạn cận hiện đại.

Từ khóa: tư tưởng giáo dục, Nguyễn An Ninh.

ABSTRACT: Nguyễn An Ninh (1900 – 1943) is a bright star in the sky of Vietnamese thought in the period from late nineteenth century to early twentieth century. During his career, he left the treasure of national thoughts many valuable points of view. One of those thoughts is the educational one. This thought was born from the requirements of the social, historical situations of Vietnam and the world in the late nineteenth and early twentieth centuries. It is also a combination of national cultural traditions with the novel ideas of the world. Nguyen An Ninh's thoughts in general and his educational thought in particular is a link, an important step in the proletarian trend of Vietnam in the modern stage.

Key words: educational, Nguyen An Ninh.

Nguyễn An Ninh (1900 – 1943) là một ngôi sao sáng trên bầu trời tư tưởng Việt Nam giai đoạn cuối thế kỷ XIX đầu thế kỷ XX. Đúng như Cố Tổng Bí thư Nguyễn Văn Linh đã nhận định: “Nguyễn An Ninh là một nhà yêu nước vĩ đại, một nhà trí thức tầm cỡ, nêu chịu khuất phục bọn đế quốc, chắc chắn ông sẽ giàu có và sống vương giả. Nhưng vì yêu nước, thương dân, ông đã đi vào quần chúng lao động, vận động họ chống lại đế quốc và tay sai” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.22). Cố Thủ tướng Phạm Văn Đồng cũng đã khẳng định rằng: “Nguyễn An Ninh là một nhà yêu nước, một chiến sĩ cách mạng kiên cường, kiên quyết đấu tranh vì tổ quốc và dân tộc cho đến

hơi thở cuối cùng. Nguyễn An Ninh có tầm vóc một nhà lãnh đạo một cuộc cách mạng...” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.23). Nội dung tư tưởng của ông sâu sắc trên nhiều lĩnh vực nhân sinh, tôn giáo,... nhưng tư tưởng để lại dấu ấn đặc sắc chính là tư tưởng giáo dục, Nguyễn An Ninh đã chỉ ra rằng, con người là con người hiện thực, con người đó gắn liền với lịch sử và xã hội, đồng thời con người cần phải có các quyền tự do cơ bản của mình. Trong đó con người có quyền được tiếp thu văn minh của nhân loại, quyền được học hành và sáng tạo, đồng nghĩa với việc được hưởng một nền giáo dục xứng đáng với quyền lợi của một con người. Theo Nguyễn An Ninh, con người có

(*)Thạc sĩ. Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn – Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh.

(**)Cử nhân. Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn – Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh.

khả năng làm biến đổi lịch sử, xã hội cho nên, để xây dựng tương lai cho đất nước cần phải đào tạo ra thế hệ những con người có tri thức, có tinh thần sáng tạo và tôn trọng giá trị đích thực của nòi giống, dốc sức mình làm sống lại tinh thần dân tộc. Để đáp ứng yêu cầu cấp bách này cho nền giáo dục hiện tại, ông cho rằng: “Chúng ta cần có những cá nhân, những đơn vị được thực hiện, những sức mạnh sáng tạo. Chúng ta cần có những người có tư tưởng biết rõ tâm hồn của giống nòi, những nhu cầu thực sự của xứ sở.” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.161). Vì thế vấn đề giáo dục đã được Nguyễn An Ninh nhấn mạnh và đặt lên hàng đầu, nhằm xây dựng cho xã hội một thế hệ trí thức, một đội ngũ đủ mạnh mẽ về mặt tư tưởng để đứng lên lãnh đạo đất nước, đưa đất nước thoát ra khỏi cảnh ngu muội trong âm mưu của thực dân Pháp.

Âm mưu ấy đã được ông chỉ rõ ra rằng: Thực dân Pháp đã dùng chính sách “Ngu dân về mặt giáo dục, đầu độc về mặt văn hóa, là một trong những biện pháp cai trị của bộ máy thực dân. Thực hiện chính sách ngu dân, thực dân Pháp hạn chế đến mức tối đa việc phát triển giáo dục, giam hãm nhân dân Việt Nam trong vòng ngu dốt, khiến tuyệt đại đa số trẻ em Việt Nam thất học, hầu hết nhân dân Việt Nam mù chữ. Chúng phát triển nhỏ giọt ngành giáo dục, duy trì Nho học với chế độ khoa cử đã lỗi thời nhằm lợi dụng học thuyết Khổng Mạnh để củng cố trật tự xã hội” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.91). Nguyễn An Ninh đã chỉ rõ: “Nước An Nam không có đủ trường học để dạy dỗ con em của mình, và các nông dân An Nam chưa được hưởng những phúc lợi của nền văn minh tân tiến như các anh em của họ ở các quốc gia khác” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.451). Bởi chính quyền thực dân chỉ quan tâm đến việc vơ vét thật nhiều tiền, của ở các nước thuộc địa, mà không hề quan tâm đến phát triển giáo dục con người, ông viết: “Vai trò của họ

trước hết là về kinh tế, nghĩa là lòng tham không đáy. Nhưng đến khi đề cập đến những vấn đề tế nhị hơn như giáo dục, đào tạo trí thức thì nước Pháp tỏ ra ngần ngại” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.74) dẫn đến “hàng trăm người An Nam không biết đi học ở đâu, vì không có trường” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.442). Ngoài ra, chúng dùng văn hóa Pháp cùng những thành tựu đã đạt được của nền văn minh phương Tây để tô vẽ cho trách nhiệm của một nhà khai sáng thực dân đi mở mang trí thức cho các dân tộc lạc hậu, từ đó gây tâm lý sùng bái văn hóa Pháp. Bên cạnh đó, Nguyễn An Ninh đã chỉ ra những vấn đề bất cập trong việc dạy tiếng Pháp của nền giáo dục thực dân, ông viết: “Dùng tiếng Pháp để dạy học ở cấp tiểu học đã dẫn đến một kết quả tức cười là trình độ kiến thức của một đứa học trò 14 hoặc 15 tuổi bị hạ xuống thấp như trình độ của một đứa con nít mới lên 1 hoặc mới lên 5” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.201). Điều đó dẫn kết quả: “Chỉ trong một thời gian hết sức ngắn người ta đã đưa trình độ kiến thức vốn đã suy thoái tệ hại của một dân tộc tuột xuống tận cùng của sự dốt nát, tối tăm dày đặc... đưa một dân tộc vốn có tư tưởng dân chủ, vào cảnh nô lệ tối tăm trong một khoảng thời gian rất ngắn” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.74). Chính từ thực trạng ấy, Nguyễn An Ninh đi đến nhận định giáo dục ở Việt Nam hết sức bi đát, một nền giáo dục nô dịch, ông viết: “chẳng những không đem lại ánh sáng học vấn nhiều hơn cho các dân tộc đang được Pháp che chở thì chớ, mà lại còn hạ thấp thêm trình độ kiến thức của họ, ngăn trở không giúp họ phát triển sự thông minh” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.202) nhằm mục đích “duy nhất là đào tạo những tên đầy tớ nịnh bợ, luồn cúi, không có vai trò nào khác hơn là thụ động tuân theo mệnh lệnh của chủ” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.485). “Từ chế độ ngu dân đó kết quả là tinh thần đạo đức của xã hội đã sa sút đáng kể...

Thình thoảng, những người trẻ này cũng biết suy nghĩ và thâm ước lấy lại các quyền đã mất; tiếc rằng họ không có đủ sức mạnh tinh thần cần thiết để nhập cuộc đấu tranh... Họ thật đáng thương! Từ bỏ cả quyền đọc báo, cái quyền cuối cùng tối thiểu mà một dân tộc còn có được, dầu đã bị bại trận, chính là tự mình chấp nhận thân phận muôn đời làm nô lệ” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.485). Tuy nhiên, Nguyễn An Ninh cũng nhận thấy rằng nền giáo dục thực dân cũng đã mang lại một lợi ích ngoài mục đích của thực dân Pháp mong đợi của nền giáo dục nô dịch, đó là một bộ phận trí thức tiến bộ không chỉ có thêm những hiểu biết mới về thế giới xung quanh, về chính trị, xã hội, văn hóa... mà còn chủ động tiếp thu tư tưởng tiến bộ phương Tây nói riêng và nhân loại nói chung góp phần làm nền tảng cần thiết cho việc đổi mới tư duy của các nhà tư tưởng, tạo ra một sức bứt phá mãnh liệt với hệ tư tưởng phong kiến. Bằng việc truyền bá tiếng Pháp cùng với chữ Quốc ngữ được đưa vào trường học để giảng dạy, các tờ báo, các nhà xuất bản và các cơ sở in ấn cũng dần xuất hiện. Điều này đã tạo nên nền tảng và động lực mạnh mẽ để các nhà trí thức Tây học có điều kiện tìm tòi, học hỏi, truyền bá con đường đổi mới cho dân tộc.

Về mục đích, đối tượng giáo dục, theo quan điểm của Nguyễn An Ninh là giáo dục cần tạo ra những con người có hiểu biết, có trí thức, có đạo đức, có ý thức về quyền lợi, trách nhiệm của mình với đất nước, với gia đình, với bản thân để giải quyết những yêu cầu của lịch sử xã hội đặt ra, đó là giải phóng dân tộc, giải phóng đất nước, giải phóng con người, hoàn thiện nhân cách của mỗi cá nhân. Từ mục đích giáo dục trên thì theo Nguyễn An Ninh, đối tượng giáo dục chính là toàn thể con người, toàn thể dân tộc Việt Nam, đã là người thì cần phải được giáo dục, trong đó, ông đặc biệt quan tâm đến giáo dục đối với thanh niên, thế hệ trẻ

vì những đối tượng này theo ông có vai trò to lớn trong phát triển xã hội.

Về nội dung giáo dục, Trong tác phẩm *Nền học vấn cho công chúng ở Đông Dương*, Nguyễn An Ninh phát biểu: “Nền học vấn cho công chúng ở Đông Dương được tổ chức rất kém” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.421). Do chính phủ thuộc địa “chưa nghiêm túc nghĩ đến việc tổ chức đảng hoàng chương trình tiểu học bắt buộc bằng tiếng An Nam” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.421). Cho nên mục tiêu giáo dục ở Đông Dương không thể đạt đến trình độ tương xứng với Phương Tây. Để đạt được kết quả ấy, Nguyễn An Ninh chủ trương học hỏi kinh nghiệm giáo dục của tất cả các quốc gia tiên bộ trên thế giới, để từ đó tìm cho mình những bài học có giá trị trong công tác giáo dục, mà điều đó phù hợp với nhu cầu đất nước. Trong các nền giáo dục trên thế giới, ông đã rất quan tâm đến mô hình giáo dục của Ấn Độ bởi mô hình ấy đã đào tạo ra những con người có đủ kiến thức, đủ trình độ để làm rạng danh không chỉ cho đất nước mà cho cả nhân loại. Chính vì vậy, Nguyễn An Ninh hết lời ca ngợi nền giáo dục của Ấn Độ khi họ đã đào tạo ra được những vĩ nhân trong mọi lĩnh vực khoa học, góp phần đắc lực cho sự tiến bộ và phát triển thịnh vượng của quốc gia này. Theo Nguyễn An Ninh “Đặc điểm của hệ thống giáo dục đó là quay lại với những ý niệm triết lý của văn hoá Á Đông, biết kết hợp hài hoà giữa đạo lý của các bậc hiền triết cổ xưa với kiến thức thực dụng của thời hiện đại” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.67).

Bên cạnh đó, Nguyễn An Ninh cho rằng nội dung giáo dục cần phải hợp lý để đào tạo ra những con người có trí thức, có trình độ, biết cách đối nhân xử thế chứ không phải hạ thấp trình độ trí thức “Chúng ta học trong sách, trong nhà trường, nhưng đã học làm người chưa? Các anh và tôi, người ta đã dạy chúng ta có ý thức về bổn phận và danh dự làm người

chưa? Còn học vấn mà người ta đem đến cho chúng ta ở trường đại học thì phải chăng đã bị chi phối vì quyền lợi trước mắt” Thử hỏi nó có giúp cho ta trở thành những con người tự do không” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.144). Ông ước muốn giáo dục phải làm sao để “người An Nam biết suy nghĩ hơn, có kỹ luật hơn; trở thành những con người mạnh mẽ hơn... những con người mà chúng ta không còn được áp chế một cách dễ dàng” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.151).

Đặc biệt, Nguyễn An Ninh đánh giá rất cao vai trò của giới trí thức đối với sự tiến bộ của nền giáo dục. Cho nên, buộc chúng ta phải làm mọi cách để xây dựng được đội ngũ trí thức ấy, có thể mới mong chúng ta đủ sức mạnh về tri thức mà đưa đất nước thoát khỏi cảnh tối tăm ngu muội. Để đạt được những tham vọng đó, thì trước hết, theo ông, việc làm quan trọng hiện nay là phải xây dựng cho đất nước chúng ta một lý tưởng, mà đối tượng chủ chốt ông hướng tới nhằm thay đổi bộ mặt của nền giáo dục là tầng lớp thanh niên. Theo ông, thanh niên cần phải có lý tưởng của riêng mình thì mới có thể tạo dựng được một tương lai tốt đẹp. Thanh niên ngày nay cần phải biết cách tranh đấu và phải có con đường tranh đấu rõ ràng “với lứa tuổi thanh niên hiện nay đang dò dẫm tìm con đường đi, nếu họ gặp phải chướng ngại mà chính phủ dựng lên thì thay vì phải đi vòng tránh né thì họ lại đem hết sức lực ra để lay chuyển cho được tảng đá chặn đường. Và đối với họ, như vậy là tranh đấu” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.76). Thanh niên cần phải tranh đấu thực sự, “phải tranh đấu với môi trường sống của mình, với gia đình đang làm tê liệt những cố gắng của chúng ta, chống lại cái xã hội tầm thường đang đè nặng lên ta, chống lại những thành kiến hẹp hòi đang bủa vây quanh hành động của chúng ta, chống lại những tư tưởng bạc nhược, hèn hạ, thấp kém đến nhục nhã, cứ ngày càng hạ thấp vị trí của nòi giống

chúng ta. Cuộc chiến đấu chính là ở đó, mà nó còn nặng nề hơn gấp ngàn lần cuộc tranh đấu chính trị kia. Và chỉ có cuộc tranh đấu đó mới đưa chúng ta đến thắng lợi thực sự” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.76-77). Ông khuyên những bạn trẻ “phải bỏ nhà cha mẹ ra đi, phải xa lánh gia đình, thoát khỏi cái xã hội chúng ta ngày nay và lìa xa xứ sở. Phải dấn thân vào cuộc tranh đấu, để khơi dậy nguồn sinh lực đang còn tồn đọng” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.77). “Sau khi đã nhận thức đầy đủ chân giá trị của mình về phẩm chất cao quý nhất của con người, về những quy luật của tạo hóa, chúng ta trở về nơi mà sự tình cờ run rẩy đã đặt ta vào thành nơi chôn rau cắt rốn, do đó không còn ai hơn ta có thể hiểu được nhu cầu của nòi giống đã sinh ra ta, nhờ đó mà sức mạnh sáng tạo phong phú trong ta sẽ không trở nên phung phí” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.77). Vì vậy cho nên mục tiêu của thanh niên An Nam hướng đến lúc bấy giờ là “San bằng những bất công của xã hội, gọt bớt thói kiêu kỳ ngu xuẩn của một số người ngạo mạn, bằng những con đường hợp pháp, đó sẽ là mục tiêu mà mọi cố gắng của thanh niên An Nam ngày nay hướng tới” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.384). Ông cũng khuyên nhủ giới trẻ rằng: Để tạo nên sự nghiệp thì thanh niên phải biết “nhìn về tương lai và làm sao đưa tương lai đó đến gần, càng sớm càng tốt” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.73). Phải biết dung hợp giữa quá khứ, hiện tại và tương lai trong quá trình nhận thức “Chúng ta phải biết dang chân ra, một chân đặt vững chắc trong hiện tại, chân kia phải bỏ vào tương lai, một tương lai gần gũi mà chúng ta xem như là hiện tại thực sự của chúng ta” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.73). Hiện nay, đất nước ta hơn bao giờ hết cần có những con người có đầu óc và biết suy nghĩ sáng tạo. Từ đó mới có thể đào tạo ra những triết gia, nhà thơ, nhà bác học, họa sĩ, nhà thông thái... Cho nên giáo dục cần phải tạo ra một lớp người ưu

tú thực sự, những con người “có thể phát hiện thêm một phương thuốc mới để chữa cho những thống khổ của con người...” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.386).

Về phương pháp giáo dục, đối với cách thức tổ chức giáo dục trong nước ở thời điểm ấy, Nguyễn An Ninh tỏ thái độ vô cùng bức xúc vì đây là “thời buổi mà mọi sáng kiến thông minh đều bị người ta ghét bỏ” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.72). Trong khi đó, việc biên soạn sách giáo khoa thì: “không có sự giúp đỡ nào để khuyến khích việc biên soạn những sách giáo khoa bằng chữ Quốc ngữ” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.421). Tình trạng “Thiếu sách giáo khoa bằng chữ quốc ngữ, thiếu giáo viên có khả năng, thiếu tiền mua sắm trang bị lớp học. Vì những lý do này và những lý do khác nữa, chúng ta còn phải chờ đợi lâu chương trình giáo dục tiểu học bắt buộc bằng tiếng An Nam” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.422) Do đó, đối với trong nước, giáo dục cần phải xây dựng, hoàn thiện trường, lớp, giáo trình của các cấp, giáo viên cần phải có phương pháp phù hợp để truyền đạt kiến thức cho người học, còn người học phải có suy nghĩ mới, phải chủ động, tích cực, phát huy “nội lực cá nhân” của mình để tiếp thu kiến thức.

Bên cạnh, đó trong phương pháp giáo dục của Nguyễn An Ninh, ông không chỉ không chỉ dừng lại ở việc giáo dục và đào tạo trong nước một cách độc lập, tự chủ. Mà với tư tưởng tiến bộ, mở rộng giao lưu với các quốc gia tiên bộ trên thế giới, ông chủ trương cho thanh niên đi ra nước ngoài du học, để cốt học hỏi lấy cái tinh thần, cái văn minh, tiến bộ của phương Tây đem về nước phục vụ cho dân tộc. Ông quả quyết: “vấn đề du học thật là một vấn đề sống chết của nước ta. Có ra ngoài thì mới biết người mình còn thiếu điều gì nếu cứ lẩn quẩn bên hàng tre, gần xóm bếp mãi như thế này, cái ngày mở mắt mà mỗi người chúng ta ai ai cũng thẳm ao trông ước kia không biết bao giờ thấy

được” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.992). Bởi vì thực tế hiện nay, theo Nguyễn An Ninh: “Châu Âu đã đạt đến một trình độ với những kết quả mà chỉ có những con người thực sự mù quáng vì một mối căm hờn thấp kém mới không nhận thức ra được rằng chúng ta rất cần họ vì lợi ích của Tổ quốc mình” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.388). Cho nên chúng ta phải đi, đi để xem họ đã làm gì, sống như thế nào, và làm cách mạng như thế nào rồi nhờ đó mà rút ra những bài học cho chính quốc gia của mình. Vì vậy, ông đánh giá cao vai trò của phương pháp giáo dục cho học sinh đi du học và vị trí của những người đi du học: Học sinh bên Pháp đi học là “lo cho vận mạng nước nhà ngày sau” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.977) vì “họ hiểu phận sự vì nước non, vì giống nòi, họ đã hiểu những phận sự ấy nặng nề dường nào, phải tài đức thế nào mới lãnh nổi phận sự ấy” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.978-979). “Tư tưởng của người Pháp sẽ hướng dẫn tiến trình hành động của họ và tinh thần của nước Pháp mà họ đã tiếp thu được sẽ định hướng cho cái tinh thần dân tộc mà họ đã có sẵn trong người họ” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.216). Kể cả “Những người đã được hun đúc theo những nền văn hóa Á Châu cổ xưa cũng sẽ cảm thấy được rằng ngọn gió từ phương Tây sang sẽ mang đến cho họ một nguồn sinh lực mới” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.388). Chúng ta đừng bo bo bảo thủ cho mình là nhất, đừng sợ hãi hay kỳ thị nước Pháp, bởi vì đến gần với nước Pháp trí tuệ, chúng ta sẽ được “tăng cường sức mạnh ... để học thêm những điều sáng suốt khôn ngoan, để nhờ nước Pháp dùng tài trí hướng dẫn cho chúng tôi đi đúng hướng... để chúng tôi thực hiện định mạng của nòi giống chúng tôi và chuẩn bị cho nước chúng tôi đổi mới, góp phần vun vén sự Hòa hợp của Nhân loại” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.230). Bản thân Nguyễn An Ninh chính là một tấm gương sáng về giá trị và năng

lực thực sự của những nhân tài đã từng đi du học trên đất Pháp. “Sau một thời gian dài được nuôi dưỡng trong nguồn tư tưởng Pháp, lớp người trẻ mà hiện nay đang kêu lên là họ cần có trật tự, kỷ luật và tinh thần xây dựng của người Pháp đã mang tặng cho họ” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.215). Ông cho rằng những người theo học Pháp: “Họ đã mang về nước họ những tư tưởng dân chủ châu Âu, ý thức phê phán của châu Âu, một sức sống đã được ngọn gió Tây phương làm sống lại” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.84). Họ sẽ trở nên mạnh mẽ đến mức: “Bọn thực dân không thể ngăn cấm họ đọc Montesquieu, Rousseau và Voltaire. Nhiều người trong bọn họ đã ra mặt và khẳng định ý đồ của họ là làm cho quần chúng từ bỏ những hy vọng trả thù bằng bạo lực, muốn lôi họ sang một con đường khác, một mảnh đất chiến đấu mới. Họ thuyết phục nên đòi hỏi các quyền tự do sơ đẳng nhằm bảo vệ phẩm giá con người, đòi hỏi những cải cách dung hòa ý tưởng dân chủ của dân An Nam với những tư tưởng châu Âu. Họ không chấp nhận luật chiến tranh như quần chúng đã chấp nhận. Họ không còn chiến đấu bí mật và chiến đấu chỉ vì lòng yêu nước. Họ chiến đấu công khai, nhân danh những tư tưởng nhân đạo và các nguyên tắc của cuộc cách mạng 1789” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.85). Và bên cạnh đó, tình đoàn kết, hữu nghị giữa các dân tộc cũng được hình thành xóa nhòa ranh giới hạn

thù. “Chính trong khi dạy chúng tôi yêu mến dân tộc đã sinh ra chúng tôi mà nước Pháp đã nuôi dưỡng và củng cố tình yêu của chúng tôi đối với nước Pháp” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.102). Yêu mến vì tri thức và con người của nước Pháp, điều này không làm thay đổi ý chí chiến đấu vì độc lập tự do của dân tộc. Nước Pháp cũng được rạng danh vì “Chính trong khi dạy chúng tôi làm việc có hiệu quả cho nói giống đã sinh ra chúng tôi mà nước Pháp có thể chắc chắn về sự thành tựu của các tư tưởng của họ và về sự phát triển của sức mạnh tinh thần của họ trên thế giới” (dẫn theo Mai Quốc Liên, 2009, tr.102).

Tóm lại, tư tưởng giáo dục của Nguyễn An Ninh có thể nói khá sâu sắc và có nhiều điểm sáng tạo. Theo ông, bằng việc học hỏi những thành công của các nền giáo dục tiên tiến trên thế giới, góp phần thay đổi diện mạo của đất nước thông qua giáo dục, thúc đẩy sự mạnh mẽ cả về thể chất lẫn đời sống tinh thần để chúng ta có đủ thực lực mà đòi đầu và giành chiến thắng trước thực dân xâm lược. Có thể thấy rằng, do những nguyên nhân khách quan, chủ quan nhất định cho nên tư tưởng giáo dục của Nguyễn An Ninh nói riêng và tư tưởng triết học của ông nói chung chưa đi đến cùng như ông mong muốn, nhưng những quan điểm giáo dục của Nguyễn An Ninh là những bài học có giá trị, bổ ích cho quá trình đổi mới giáo dục, phát triển đất nước hiện nay.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Hà Huy Giáp, Trần Văn Giàu (1988), *Nguyễn An Ninh*, Nxb. Thành phố Hồ Chí Minh.
2. Mai Quốc Liên – Nguyễn Sơn (2009), *Nguyễn An Ninh tác phẩm*, Nxb. Văn học, Hà Nội.
3. Trung tâm Nghiên cứu Quốc học (2009), *Nguyễn An Ninh qua hồi ức của người thân*, Nxb. Văn học, Hà Nội.
4. Trung tâm UNESCO thông tin tư liệu lịch sử và văn hóa Việt Nam (1998), *Xu hướng đổi mới trong lịch sử Việt Nam – Những gương mặt tiêu biểu*, Nxb. Văn hóa – Thông tin Hà Nội.
5. Nguyễn Thu Vân (2014), *100 nhân vật tiêu biểu ở Sài Gòn – Thành phố Hồ Chí Minh thế kỷ XX*, Nxb. Văn hóa – Văn nghệ, Thành phố Hồ Chí Minh.

Ngày nhận bài: 17/11/2017. Ngày biên tập xong: 11/12/2017. Duyệt đăng: 02/01/2018